

Ministerul Culturii al Republicii Moldova
Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ ANUALĂ

***Perspective contemporane în etnologie,
muzeologie și științele naturii***

Ediția XXXIII

21 octombrie 2022

Programul și rezumatele comunicărilor

Chișinău ■ 2022

Comitetul de organizare:

Drd. Petru VICOL – președinte, dr. Andrei PROHIN – vicepreședinte, dr. Teodor CANDU, drd. Elena COJOCARI, dr. Sergiu PANĂ, Valentina ON-OFRIESCU, Adriana HADJIRADEV, Nadejda SÂRGHI (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală).

Comitetul științific:

Drd. Petru VICOL – președinte, dr. Andrei PROHIN – vicepreședinte, dr. Teodor CANDU, dr. Sergiu PANĂ, dr. Varvara BUZILĂ, Maria CIOCANU, dr.hab. Valeriu DERJANSCHI, dr. Tamara COJUHARI (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală).

Tehnoredactare: Andrei PROHIN.

Copertă și machetare: Nadia POTÂNGĂ.

Culegerea se publică în cadrul proiectului științific 20.80009.0807.24 „Patrimoniul etnografic și natural al Republicii Moldova – salvagardare muzeală pentru sporirea coeziunii sociale”, finanțat prin platforma „Program de Stat (2020-2023)”. Responsabilitatea pentru conținutul rezumatelor revine autorilor.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

„Perspective contemporane în etnologie, muzeologie și științele naturii”, sesiune științifică anuală (33 ; 2022 ; Chișinău). Sesiunea științifică anuală „Perspective contemporane în etnologie, muzeologie și științele naturii”, Ediția 33, 21 octombrie 2022 : Programul și rezumatele comunicărilor / comitetul științific: Petru Vicol (președinte) [et al.] ; comitetul de organizare: Petru Vicol (președinte) [et al.]. – Chișinău : Lexon-Prim, 2022. – 47, [1] p.

Antetit.: Min. Culturii al Rep. Moldova, Muzeul Naț. de Etnografie și Istorie Naturală. – 50 ex.

ISBN 978-9975-163-45-3.

CZU 082

P 52

MD-2049, mun. Chișinău, str. Pan Halippa 6G/13A
GSM: 0 699 04 555; 0 795 29 555
fax. 022 28 81 78; www.lexon.md
e-mail: lexonprim2001@gmail.com

© Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, 2022
© Editura Lexon-Prim, 2022

PROGRAM

10.00-10.15. – Deschiderea conferinței

Cuvânt de salut:

Petru VICOL, drd, director general, MNEIN.

Adrian DOLGHI, dr., director adjunct pentru activitate științifică, Institutul Patrimoniului Cultural.

Viorel M. BUTNARIU, dr., cerc. șt. principal gr. I, Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”, Iași.

10.30-13.00 – Sesiune de comunicări

Secțiunea *Etnografie și Muzeologie* (Sala de Conferințe)

Moderatori: *Andrei PROHIN, dr., secretar științific, Manole BRIHUNETȚ, protoieru mitrofor, dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN.*

1. Manole BRIHUNETȚ, prot. mitr., dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Biserica de lemn Sf. Mai Mari Voievozi din satul Hirîșeni, raionul Telenеști. Între legende și documente istorice.*

2. Varvara BUZILĂ, dr., conf. univ., șefă Secție Etnografie, MNEIN, *Șuierătoare/țuruiece de lut: cândva jucării pentru copii, acum suvenir.*

3. Elena ȘIȘCANU, dr., conf. univ., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Simbol și semnificație a dansului hora în țeșăturile tradiționale.*

4. Nicolae DUDNICENCO, dr., cerc. șt. superior, Secția Etnografie, MNEIN, *Salcâmul și lumea obiectelor create din lemnul lui.*

5. Adrian DOLGHI, dr., director adjunct pentru activitatea științifică, Institutul Patrimoniului Cultural, *Unele considerații cu privire la cercetările etnografice din anii 1948-1949 în RSS Moldovenească.*

6. Elena REȘETNIC, drd., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, muzeografă, cerc. șt., Secția Etnografie, MNEIN, *Vestimentația – mod de exprimare a individualității într-o societate uniformizată: Moldova sovietică*.

7. Irina BADIUC, șefă Secție Patrimoniu, Evidență și Completare, MNEIN, Irina COSNICEAN, masterandă, Facultatea de Istorie și Filosofie, USM, muzeografă, Secția Patrimoniu, Evidență și Completare, MNEIN, *Patrimoniul cultural imaterial – cartea de vizită a unui popor în condiții de război*.

8. Dorin LOZOVANU, dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Cercetarea comunităților etnice: între documentare și realitățile din teren*.

10.30-13.00 – Sesiune de comunicări

Secțiunea Științele Naturii

Moderatori: *Sergiu PANĂ, dr., șef secție, Valeriu DERJANSCHI, dr. hab., cerc. șt. coord., Secția Științele Naturii, MNEIN.*

1. Ștefan BELOUS, Grădina Botanică Națională (Institut) „Alexandru Ciubotaru”, *Alliaceae (Liliopsida) în Rezervația Peisagistică „Cărbuna”*.

2. Tamara COJUHARI, dr., cerc. șt., cerc. șt. superior, Secția Științele Naturii, MNEIN, *Raporturile sol-plantă în salvagardarea ecosistemelor silvice. II*.

3. Stela CURCUBĂȚ, dr., cerc. șt. superior, Sergiu PANĂ, dr., șef Secție Științele Naturii, Irina BADIUC, șefă Secție Patrimoniu, Evidență și Completare, MNEIN, *Metode și tehnici de preparare a monoliților de sol*.

4. Valeriu DERJANSCHI, dr., hab., cerc. șt. coord., Secția Științele Naturii, MNEIN, Institutul de Zoologie, *Ploșnițele „Tigri” în fauna heteropterelor din Republica Moldova*.

5. Cristina ȚUGULEA, dr., cerc. șt. superior, Valeriu DERJANSCHI, dr. hab., cerc. șt. coord., Secția Științele Naturii, MNEIN, Institutul de Zoologie, *Diversitatea faunistică a Lepidopterelor din Familia Nymphalidae (Lepidoptera: Papilionoidea) din colecția entomologică „R. Stepanov”*.

6. Ion FRANCOVSCHI, dr., Institutul de Geologie și Seismologie, Valerian CIOBOTARU, dr., conf. univ., cerc. șt., Andrei DIDUH, magistrul, cerc. șt., Secția Științele Naturii, MNEIN, *Formațiunile ediacarane (Vendiane) din nordul Republicii Moldova*.

13.00-14.00 – Pauză

14.00-16.00 – Sesiune de comunicări

Secțiunea Etnografie și Muzeologie (Sala de Conferințe)

Moderatori: Varvara BUZILĂ, dr., conf. univ., șefă Secție Etnografie, Nicolae DUDNICENCO, dr., cerc. șt. superior, Secția Etnografie, MNEIN.

1. Petru VICOL, drd., director general, MNEIN, *Schița de proiect privind restaurarea și reabilitarea imobilului fostei Adunări a Zemstvei Guberniale din Basarabia*.

2. Elena COJOCARI, drd., director adjunct Proiecte Culturale și Educative, MNEIN, *Adaptarea și accesibilizarea muzeelor drept factori de coeziune socială*.

3. Viorel M. BUTNARIU, dr., cerc. șt. principal gr. I, Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”, Iași, *Monede-etalon și monede reale din secolele XIV-XV în regiunile carpato-nistrene*.

4. Sergiu BODEAN, drd., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, muzeograf, cerc. șt., Secția Etnografie, MNEIN, Alexandru POSTOLACHI, dr., conf. univ., USMF „N. Testemițanu”,

Pandantivul dintr-un molar uman din componența depozitului de la Cărbuna.

5. Tamara MACOVEI, dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN, *Colecția de podoabe din vremurile cele mai timpurii ale MNEIN.*

6. Valentina ONOFRIESCU, șefă Secție Expoziții și Proiecte Culturale, MNEIN, *Premisele istorice și culturale de constituire a colecției de ceramică a Muzeului Zemstvei.*

7. Corina REZNEAC, drd., Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”, specialist etnograf, Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial, *Imaginarul feminin reprezentat în scoarțele basarabene din secolul al XIX-lea – începutul secolului XX.*

8. Andrei PROHIN, dr., secretar științific, MNEIN, *Ambivalența uneltelor agricole în legende populare românești.*

16.00-16.15. – Concluzii

ETNOGRAFIE ȘI MUZEOLOGIE

BISERICA DE LEMN SF. MAI MARI VOIEVOZI DIN SATUL HIRIȘENI, RAIONUL TELENEȘTI. ÎNTRE LEGENDE ȘI DOCUMENTE ISTORICE.

*Manole BRIHUNEȚ,
prot. mitr., dr., cerc. șt. coord.,
Secția Etnografie, MNEIN*

Datorită spațiului mediatic al Republicii Moldova, în ultimii zece ani, cea mai promovată biserică a devenit biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” din cadrul Muzeului Satului - Chișinău, filiala Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală. Și pe bună dreptate, înaltul turn-clopotniță maramureșean, într-o simbioză neadecvată, cu nava moldovenească, se asociază cu o corabie medievală plutind prin marea de verdeață a parcului din Valea Crucii. Această feerie, asemănătoare unei oaze amplasate în deșertul industrial al municipiului Chișinău, are un efect enorm asupra oricărui vizitator, ducându-l în lumea basmelor copilăriei.

Cu regret, trebuie să constatăm că, din cauza lipsei de studii științifice aprofundate asupra istoricului acestei biserici, aceeași mass-media promovează o istorie inventată, având următorul conținut: „Biserica de lemn din satul Hirișeni, raionul Telenești, a fost

construită în cadrul mănăstirii Hârjauca, în anul 1642, de ctitorii răzeși din satul Hirișeni. La 1821, odată cu strămutarea vetrei mănăstirii Hârjauca pe un loc nou, biserica de lemn este demontată și strămutată de urmașii ctitorilor din satul Hirișeni, unde a servit ca biserică obișnuită de mir, pentru enoriașii acestei localități până în anul 1928, când a fost înălțată o nouă biserică din piatră”.

Această istorioară inventată a fost combătută recent în articolul „Biserica din satul Palanca”, în care se demonstrează, în temeiul documentelor de arhivă, că biserica veche de lemn din mănăstirea Hîrjauca, de fapt, la anul 1820, a fost transferată în satul mănăstiresc Palanca (Călărași) și nu în satul Hirișeni.

Omițând versiunea eronată a istorioarei de proveniență a bisericii de la Muzeul Satului, ne propunem să ne axăm pe făgașul cercetării documentare, reconstituind, bîrnă cu bîrnă, avatarul acestei biserici. Pentru a trezi interesul față de comunicare, prezentăm mai jos doar un mic fragment din „Foaia de documentare istorică a bisericii de lemn din Hirișeni” aflată în dosarul de proiectare a bisericii de zid din satul Hirișeni, anul 1906, în care se remarcă următoarele: „ ..., locuitorii băștinași povestesc o legendă, precum că aceasta a fost transferată aici dintr-o mănăstire (*se pare*) Hârjauca”. Acest „*se pare*” a servit de fapt ca punct de pornire, a alcătuirii „istoriei cu bucluc”, mai întâi în perioada interbelică, după care fiind promovată și în timpul de față. În speranța că v-am trezit interesul, pentru a afla continuarea acestei istorii, de data aceasta documentată, vă așteptăm în cadrul sesiunii anuale de la MNEIN să ascultați comunicarea.

ȘUIERĂTOARE/ȚURUIECE DE LUT: CÂNDVA JUCĂRII PENTRU COPII, ACUM SUVENIRE

Varvara BUZILĂ,
dr., conf. univ.,
șefă Secție Etnografie, MNEIN

Expediția etnografică întreprinsă în anul 2018, în satul Țigănești, raionul Strășeni, împreună cu Adriana Scripcariu, critic de artă din Piscu, județul Ialomița, fotograful Diana Iabrașu, fotograf din Iași, și Ghenadie Popescu, cameraman de la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, a readus în sfera intereselor noastre științifice problema jucăriilor de lut, în special cea a *șuierătoarelor*, cum le numesc oamenii din această veche vatră de olari. Satul este amintit printre cele mai vechi localități din spațiul nostru, la 1420, într-o carte domnească a lui Alexandru cel Bun, iar modelarea lutului pe roată a fost una dintre activitățile de bază ale locuitorilor lui până prin anii '60-'70 ai secolului al XX-lea. Când oalele de lut nu au mai avut mare căutare, s-au concentrat la producerea olanelor, căci se vindeau mai bine. Prin 1970-1980, și această ocupație a dispărut odată cu bătrânii olari.

Tatiana Botea, fiică de olar, la cei peste 60 de ani ai săi, a fost martoră la înflorirea olăritului când aproape tot satul învățea lutul pe roată și, în fundul fiecărei grădini, era câte un cuptor de ars oale. Copilă fiind, a învățat de la tatăl său să meșterească *șuierătoare*, mici jucării de lut, sub formă de găinușe, cocoșei sau de cai. Tatăl ardea aceste jucării și le vindea pe lângă olanele pe care le făcea. Timp de mai bine de un deceniu, nu a făcut țuruiece, iar în 1992, la solicitarea Fondului de Artă din Chișinău, iar a reînceput a modela jucării de lut. Odată cu lichidarea acestei unități, a înce-

tat și a revenit la ocupație în 2018, fiind antrenată într-un schimb cultural dintre satele Țigănești din Republica Moldova și Piscu din România. Am urmărit și documentat modul cum Tatiana Botea modelează țuruiiece și povestește despre olarii de altădată. Am comparat figurinele făcute de ea cu cele ale tatălui și am observat că le-a mărit aproape de două ori. Avea făcute peste 2000 de șuierătoare care, după ce s-au uscat, au fost arse în cuptorul de la grădinița din localitate, pentru a garanta mai bine arderea.

Cei care au copilărit în anii '50-'70 ai secolului al XX-lea au avut șansa să se joace cu aceste jucării de lut. Erau mici de tot, aveau chipul unei păsări fără însemne deosebitoare, cu două găuri, una la coadă pentru a sufla aer în ea, alta mai aproape de piept sau gât, pe care o puteai manevra ca să modelezi sunetul. Terfarul, omul cu căruța care venea prin satele raionului Orhei, din oraș, ca să strângă haine vechi, striga mereu: „Hai la terfe! Hai la terfe”, ca să fie auzit și femeile, copiii să iasă pentru a schimba pe hainele vechi din gospodărie câte puțină vopsea (pigment albastru pentru a vărui casele și a le face brâie). *Țuruiicile*, căci așa se numeau șuierătoarele în satele din părțile Orheiului, se schimbau pe ouă. Făceau parte din bucuriile copilăriei. Fiind mici, le pierdeam repede și până venea terfarul săptămâna viitoare, iar schimbam ouă pe o jucărie.

Dintre toate zilele anului, la Rusalii, se da voie copiilor să șuiere nestingheriți prin curte „Ca să alunge Rusaliile”. Tot atunci se da voie copiilor să șuiere din *țuruiioae*, un alt pseudo-instrument muzical, făcut din cozile de ceapă cu inflorescență în vârf, trecând degetul între coajă și miez, încât atunci când se sufla în partea superioară, se producea un sunet prelung, ușor de modelat. Băieții mai mari cântau din frunză și din solz de pește melodii mai închegate.

În anii 1984-1990, când am cercetat cele 5 centre vechi de olărit (Țigănești, raionul Strășeni, Cinișeuți, raionul Rezina, Hoginești, raionul Strășeni, Iurcenii, raionul Nisporeni, Nicolaieuca, raionul Ungheni), toți olarii bătrâni știau a face țuruiece și le modelau de dragul copiilor. După care le răspândeau prin sate, când mergeau cu căruțele cu oale. Prin anii 1990, făcea țuruiece Constantin Zingaliuc, olar din satul Cinișeuți, raionul Rezina. Căiuții lui din lut erau smălțuiți și aveau călăreți ostași.

Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală deține o colecție bogată de țuruiece, formată de-a lungul anilor și după ele se pot observa tendințele care au guvernat acest domeniu în diferiți ani.

Muzeul de Istorie și Etnografie din Căușeni deține un țuru-iac destul de mare comparativ cu celelalte. Este modelat din lut alb și are forma unui cal care gonește cu călăreț în șa.

Toate șuierătoarele/țuruiecele au prevăzute cele două găuri pentru a putea scoate sunetele dorite, ceea ce le unește, dar le deosebesc mai multe detalii: proporțiile, modul de reprezentare a înfățișării păsării sau calului, mai abstract sau mai concret, și o anumită tentă decorativă pentru cele târzii. S-au schimbat și funcțiile obiectelor. Cândva erau jucării pentru copii, îi deprindeau să stea pe lângă olari, ca să însușească treptat olăritul, îi distrau cu șuieratul, ca să-și antreneze auzul muzical, iar pentru a le perpetua, oamenii le-au conferit rosturi magice de Rusalii. Acum sunt suvenire, amintiri ale unor vremuri trecute.

SIMBOL ȘI SEMNIFICAȚIE A DANSULUI HORA ÎN ȚESĂTURILE TRADIȚIONALE

*Elena ȘIȘCANU,
dr., conf. univ., cerc. șt. coord.,
Secția Etnografie, MNEIN*

Cu străvechi rădăcini în folclorul românesc, Hora constituie una dintre cele mai importante manifestări ale vieții cultural-artistice, atât prin momentele pe care le marchează: sărbătorile și obiceiurile tradiționale, cât și prin funcția pe care o îndeplinește pe plan social și afectiv. Hora satului, care are loc duminica și în timpul sărbătorilor, este un ritual de integrare a adolescenților în comunitate, dar și ritual de priveghere lângă morți, unde măștile dansează în curte, la lumina focului.

Ca dans popular, Hora este cunoscută în toate zonelor etnografice românești și reflectă caracterul specific național al creației populare. Sărbătorile legate de muncile agricole sau de păstorit, ceremoniile legate de muncă și fertilitatea pământului și bineînțeles, de evenimentele importante ale vieții omului tradițional: nașterea, logodna, căsătoria și chiar moartea, erau însoțite de dansul Hora. Ea simbolizează cele mai semnificative primeniri din existența individului: Hora de scăldătoare a nou-născutului; Hora recrutului – ultimul dans din cadrul ceremoniei de petrecere a tânărului la cătănie; Ieșitul la horă a fetei/flăcăului în cadrul Horei satului; Hora înhobotatului miresei sau De trei ori în jurul mesei la îmbrăcatul miresei; Hora tinerilor însurăței sau Hora miresei (în unele localități din sudul republicii numită și Nuneasca); Hora socrilor mici; Hora de cununie, jucată în ograda bisericii și pe drum până la locul destinat; Hora mortului, din ri-

tualul petrecerii în cealaltă lume a tinerei/tânărului nelumit, care era înmormântat în veșmânt de mire.

Element de tradiție străveche, stabilitate și continuitate istorică, Hora poate fi comparată și asociată cu vatra satului.

Tradițional, forma de interpretare a horei întruchipează cercul închis exprimând o metaforă pentru comunitate. Așa cum menționează Evseev I.: „Cercul în cadrul simbolic al figurilor geometrice, ocupă un loc important, alături de centru, cruce, pătrat și triunghi, fiind simbolul perfecțiunii, omogenității, mișcării imuabile și eterne care nu are nici început, nici sfârșit”.

Nu mă voi opri la mulțimile de variante existente ale Horei, ele pot fi clasificate în funcție de specificul locului și zona etnografică (Hora de la Colibași, Hora de la Slobozia Mare, Hora de la Cahul), mă voi referi la semnificația dansului Hora, care este reprezentat în creația populară ca un simbol, întâlnit atât în țeșături: covor, lăicer, scoarță, păretar, ștergar, prosop, maramă, prosop pentru cap, cât și pe ouăle încondeiate, pe vasele din ceramică, precum și pe porți, pe coama acoperișurilor, cu semnificație magică de a contracara pătrunderea duhurilor și stihilor în gospodărie. La acestea putem adăuga și siluetele antropomorfe ale unor porți și garduri.

Hora apare ca motiv, ca element de structură în diverse domenii ale vieții materiale și spirituale.

SALCÂMUL ȘI LUMEA OBIECTELOR CREATE DIN LEMNUL LUI

*Nicolae DUDNICENCO,
dr., cerc. șt. superior,
Secția Etnografie, MNEIN*

Printre cei mai valoroși arbori la români e salcâmul, din mai multe considerente și anume: valoarea lui constă în faptul că, spre deosebire de alți copaci, crește mult mai repede și în acest timp scurt reușește să-și creeze un lemn tare, bun pentru construcții și unelte de lucru. E rezistent la umezeală, mucegai, e foarte incandescent. Lemnul e utilizat și la construirea ramelor de uși, parchete, stâlpi de telegraf, pari de gard, spițe la roțile de la căruțe. În posesia MNEIN sunt numeroase expunate din lemn de salcâm cum ar fi: rindele, jucării, etc. Florile servesc la prepararea unor băuturi răcoritoare, alcoolice și a unor preparate de cofetărie. Frunzele, florile și scoarța au utilizări terapeutice în medicina umană și veterinară. Florilor li se atribuie proprietăți antireumatice, antiacide gastrice, emoliente, calmant gastric. Ceaiul din floare de salcâm este băut atât în durerile de stomac, cât și în dereglările sistemului nervos și respirator. Se consideră că, atunci când înfloresc salcâmi a doua oară într-un an, este un semn de toamnă lungă. Considerăm că salcâmul a contribuit enorm la evoluția societății românești.

UNELE CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA CERCETĂRILE ETNOGRAFICE DIN ANII 1948-1949 ÎN RSS MOLDOVENEASCĂ

*Adrian DOLGHI,
dr., director adjunct pentru activitatea științifică,
Institutul Patrimoniului Cultural*

În comunicare vom analiza rapoartele expedițiilor etnografice din anii postbelici în RSS Moldovenească, care ne oferă informații importante referitoare la cultura tradițională păstrată în localitățile republicii în acea perioadă, dar și cunoștințe despre transformările care au avut loc. Cercetând rapoartele și publicațiile ce au fost elaborate în urma expedițiilor, putem înțelege obiectivele cercetărilor, dar și ale științei etnografice în RSSM în perioada studiată. În vara anului 1948, în satul Jura din raionul Râbnîța a avut loc expediția etnografică organizată de Institutul de Istorie, Limbă și Literatură a Bazei Științifice din RSS Moldovenească a Academiei de Științe a URSS. Expediția a fost condusă de către cercetătorul Nicolaev N.F., fiind prima expediție etnografică „moldovenească”, ce urmărea să cerceteze o localitate locuită de „moldoveni”.

Scopul expediției a fost „studierea modului de viață, cultura materială și spirituală a moldovenilor din satul Jura, atrăgând atenție deosebită asupra transformărilor care au avut loc în modul de viață al populației, orânduirea colhoznică a satului modern”.

Cercetarea experienței satelor din stânga Nistrului trebuia să servească pentru aplicarea politicilor sovietice în localitățile cu populație de „moldoveni” din dreapta Nistrului. Astfel, știința etnografică în RSS Moldovenească, în primii ani ai puterii sovietice, a servit nu doar intereselor științei, dar și celor politice.

VESTIMENTAȚIA – MOD DE EXPRIMARE A INDIVIDUALITĂȚII ÎNTR-O SOCIETATE UNIFORMIZATĂ: MOLDOVA SOVIETICĂ

*Elena REȘETNIC,
drd., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”,
muzeografă, cerc. șt., Secția Etnografie, MNEIN*

În acest articol, ne propunem să elucidăm care sunt tendințele vestimentare în Moldova Sovietică și care sunt factorii care le influențează. Mai întâi de toate, costumul tradițional își pierde din importanță încă din perioada interbelică, în urma modernizării societății. Nu doar atât, în urma politicilor de deznaționalizare, implementate de Kremlin, de îndată ce Moldova devine republică unională, portul popular autentic este practic scos din uz.

La sfârșitul anilor 1940, armata sovietică aduce cu ea tot felul de capturi, întorcându-se de pe Frontul de Vest: haine, reviste, filme, etc., lucruri de care oamenii au fost impresionați și pe care au încercat să le implementeze în cotidianul lor. Inspirându-se din acele filme, încercau să imite personajele, felul lor de a se îmbrăca. Regimul însă nu aprecia deloc această tendință către haine colorate, elegante, etc., cu tentă sau chiar de proveniență capitalistă.

Dezghețul de la mijlocul anilor 1950, oferă noi șanse de a cunoaște viața din Occident. În această perioadă, au ocazia să iasă din țară sportivi care merg să participe la competiții internaționale sau artiști, ansambluri, care mergeau în turnee, uneori și în Vest. Când se întorceau de acolo, aduceau cu ei câte ceva. Între timp, în republică, tendințele vestimentare pentru întreprin-

deri precum "Ionel", "Steaua" etc., erau dictate de către "Casa de Modă" din Chișinău. Îmbrăcămintea trebuia să corespundă modului de viață sovietic. De aceea, modelele de haine urmau doar anumite tipare, care nu contraveneau liniei de partid și care erau aceleași peste tot. Modelele propuse însă, nu se încadrau neapărat în ceea ce își imaginau tinerii că este "chic". Pe lângă asta, bunurile care ajungeau pe rafturile magazinelor, erau de calitate inferioară.

În ciuda restricțiilor impuse de partid, care, de altfel, se mai împuținează către anii 1980, oamenii găseau modalități de a-și îmbunătăți și individualiza ținutele. Foarte mulți au învățat să croiască și să coasă singuri piese vestimentare nu prea complicate, sau apelau la un croitor profesionist, când era necesar. Astfel, uniformizarea încercată de regimul comunist nu a reușit în totalitate să estompeze individualitatea personală.

PATRIMONIUL CULTURAL IMATERIAL – CARTEA DE VIZITĂ A UNUI POPOR ÎN CONDIȚII DE RĂZBOI

*Irina BADIUC,
șefă Secție Patrimoniu, Evidență și Completare, MNEIN,*

*Irina COSNICEAN,
masterandă, Facultatea de Istorie și Filosofie, USM,
muzeografă, Secția Patrimoniu, Evidență și Completare, MNEIN*

Cultura, tradițiile și obiceiurile moștenite din strămoși sunt cea mai prețioasă comoară pe care o poate avea un popor, reprezentând o veritabilă carte de vizită a unui neam pentru întreaga omenire.

În cadrul proiectului „Identificarea necesităților de salvagardare a patrimoniului cultural imaterial viu în rândul comunităților refugiate din Ucraina în cinci țări învecinate: Ungaria, Moldova, Polonia, România și Slovacia”, propus în cadrul ședinței UNESCO din 18 martie 2022, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală a avut rolul de a identifica și intervieva comunitățile, grupurile, persoanele purtătoare/creatoare de patrimoniu cultural imaterial în rândul refugiaților ucraineni. Unul din scopurile primordiale ale proiectului l-a constituit necesitatea evidențierii și conservării culturii, totalității tradițiilor și obiceiurilor caracteristice ucrainenilor în condițiile actualului război. La rândul său, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală a reușit să promoveze valorile perene ale culturii poporului român, interconectarea patrimoniilor a două popoare prin intermediul aspectelor comparative și similitudinilor sesizate chiar de însuși refugiați în urma vizitei efectuate la muzeu.

Activitatea etnografică desfășurată de echipa muzeului a evidențiat, prin prisma interviurilor și chestionarelor deschise, elementele inedite, unice și incomparabile, specifice patrimoniului ucrainean – tradiții nuptiale, obiceiuri culinare, port popular, cântece din folclorul ucrainean, medicină tradițională etc. Intervievarea refugiaților de către angajații muzeului a fost o activitate dificilă și necesară pe de o parte, dar extrem de sensibilizantă pe de altă parte, relevând punctele sensibile și memorabile pe care refugiații le evocau cu nostalgie și lacrimi în ochi.

În condițiile actuale de război, persoanele refugiate și-au amintit elemente de patrimoniu pe care le-au împărtășit cu generozitate și mândrie ca pe un trofeu cultural, un element puternic de identitate națională.

CERCETAREA COMUNITĂȚILOR ETNICE: ÎNTRE DOCUMENTARE ȘI REALITĂȚILE DIN TEREN

*Dorin LOZOVANU,
dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN*

Cercetarea comunităților etnice atrage atenția diverselor discipline științifice, fiecare cu abordarea specifică și particularitățile lor. Astfel, sub raport istoric, interferențele legate de etnicitate sunt legate de evoluția lor în timp și chiar realizarea unor concepțe de studiu etnoistorice, cum ar fi și în cazul disciplinei Istoria Românilor, plecând de la comunitatea etnică spre celelalte aspecte. Geografia contribuie substanțial prin identificarea arealelor, dinamicii populației, interferenței etniilor cu teritoriul, migrație și relații interetnice. Etnografia și etnologia au însăși ca obiect de studiu comunitățile etnice sub raportul specificului etnic, atât la nivel tradițional, cât și general. Aportul antropologiei, sociologiei, lingvisticii, psihologiei, muzeologiei și altor ramuri științifice completează analiza sub diverse aspecte a comunităților etnice.

Deși se pare că, în prezent, s-au conturat majoritatea aspectelor ce țin de identitatea și identificarea etnică, totuși cercetarea acestor realități încă comportă foarte multe incertitudini, imixtiuni și abordări subiective, care ajung uneori la negarea și interdicția la identitate pe criterii etnic.

Din experiența cercetărilor în diversele state și areale din spațiul european și nu numai, putem relata o gamă foarte variată de abordare și identificare pe criterii etnice. Pe de o parte, avem situația unor state care recunosc pe deplin și recenzează structura etnică, precum este cazul Republicii Moldova, României, Ungariei, statelor din spațiul ex-sovietic și iugoslav, Elveției, Slovaciei etc. Pe de altă parte, o serie de state nu permit identitatea

etnică, respectiv, nu consemnează în datele oficiale și statistice aceste categorii, cum ar fi Grecia, Turcia, Iran, Franța etc. Între aceste două politici foarte diferite, există și o serie de abordări intermediare, care recunosc parțial, subiectiv sau selectiv comunitățile etnice din teritoriul lor. Identitatea etnică desigur este un aspect în primul rând subiectiv, care se reflectă în datele oficiale statistice, dar pentru cercetarea științifică este important de ținut cont și de aspectele obiective, bazate pe unitatea de origine, lingvistică, etnografică, confesională etc., care pot scoate în evidență aspecte diferite în baza cercetărilor de teren față de documentarea de birou. Astfel, putem da exemplu de fragmentare etnică bazată pe identificarea la recensăminte a aceleiași comunități etnice, cum ar fi în cazul moldovenilor și românilor pentru Republica Moldova, a vlahilor, românilor/rumânilor, țințarilor pentru Serbia sau Macedonia de Nord, ucrainenilor, rutenilor, huțulilor, huțanilor pentru ucrainenii din România etc. Deseori, din cercetările de teren putem însă afla alte identități și identificări ale diverselor comunități etnice, atât ca endonime, cât și exonime. Un caz interesant îl prezintă populația românofonă din Peninsula Balcanică identificată sub diverse apelative, ca rudari, băieși, lingurari, ludari, caravlahi, munteni, ardeleni, țigani, roma, copănari, rumâni, români, vlahi/vlasi etc., reprezentând un grup etnic cu elemente mixte, situat la limita interferențelor identitare și în general neconsemnați în datele oficiale. Numeroase alte comunități etnice pot fi identificate doar în teren, cu specific și identitate distinctă, dar nerecunoscută și neconsemnată în datele oficiale, cum ar fi rusinii, haholii, diverse grupuri de romi, șopi, torlaci, miați, iuriuci, gagiali etc., la nivel mondial desigur lista fiind foarte mare și necesitând numeroase cercetări de teren pentru identificarea identităților specifice.

SCHIȚA DE PROIECT PRIVIND RESTAURAREA ȘI REABILITAREA IMOBILULUI FOSTEI ADUNĂRI A ZEMSTVEI GUBERNIALE DIN BASARABIA

*Petru VICOL,
drd., director general, MNEIN*

Clădirea fostei Adunări a Zemstvei Guberniale din Basarabia este monument de arhitectură de categorie națională, inclusă la nr. 200 din *Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat*. Istoria acestui imobil începe la mijlocul secolului al XIX-lea, când, în perioada 1853-1856, au fost construite primele spații pentru Orfelinatul din Chișinău, iar pe parcursul secolului, în funcție de necesitățile instituției, s-au construit mai mult anexe. În 1889, acest imobil a fost transmis Zemstvei Guberniale și, tot în acest an, într-o sală a fost deschisă prima expoziție publică din Basarabia, fiind înființat Muzeul Zemstvei.

Pe parcursul anilor, acest imobil a fost utilizat în diverse scopuri, iar în 2013 a revenit în gestiunea Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală. În scopul elaborării unei viziuni de dezvoltare a cartierului muzeal, în 2018 a fost elaborat Planul Urbanistic de Detaliu (PUD) și conceptul spațial-arhitectural al revitalizării cartierului. Potrivit acestui document, următorul pas după restaurarea acoperișului blocului expozițional (proiect implementat în perioada 2019-2021), s-a recomandat elaborarea unui proiect și inițierea lucrărilor de restaurare și revitalizare a imobilului fostei Adunări a Zemstvei Guberniale din Basarabia. Primul pas în elaborarea proiectului de execuție este elaborarea Schiței de proiect, care a fost discutată și aprobată la 30 septembrie 2022, la Consiliul Național al Monumentelor Istorice.

Scopul acestui studiu este prezentarea publică a Schiței de Proiect în vederea completării cu noi propuneri în domeniul amplasării spațiale și utilizării eficiente a spațiilor. Potrivit documentului, imobilul cu o suprafață de circa 2 mii m.p. va fi utilizat pentru expoziții temporare, spații polivalente, bibliotecă, ateliere pentru restaurare, educație muzeală etc.

ADAPTAREA ȘI ACCESIBILIZAREA MUZEELOR DREPT FACTORI DE COEZIUNE SOCIALĂ

*Elena COJOCARI,
drd., director adjunct Proiecte Culturale și Educative, MNEIN*

Accesibilizarea muzeelor pentru persoane cu dizabilități este necesară nu doar pentru a respecta cadrul legislativ recomandat de organizațiile mondiale ce apără drepturile omului, dar și pentru a face viața oamenilor mai interesantă.

Pentru a asigura accesul persoanelor cu dizabilități locomotorii, trebuie adaptat, mai întâi, drumul până la muzeu, de la pragul casei, la spațiul public: trotuare, scări, intrări și expozițiile muzeale. Pentru oamenii din „lumea tăcerii”, muzeele ar putea să devină centre de atracție, dacă mesajul ghidului ar fi simplificat/adaptat și ar exista măcar un muzeograf ce cunoaște limbajul semnelor.

Pentru persoanele cu dizabilități de vedere, la fel ca și pentru cele cu dizabilități locomotorii, este necesar de a accesibiliza drumul până la instituția muzeală: scările, ascensorul, trotuarele cu borduri înalte, stațiile de oprire, trecerile de pietoni – sunt obstacole de neimaginat. Utilizatorii bastoanelor albe, mai ales în orașe, sunt supuși pericolelor și, fără însoțitor, este dificilă deplasarea. Pentru a accesibiliza colecțiile muzeale există mai multe posibilități tehnice, precum: crearea replicilor exponatelor, machetelor tactile, panourilor 2D și 3D, tipărirea etichetelor și informației în alfabetul Braille, precum și audiodescripția ghidajului.

Creând oportunități pentru persoanele cu dizabilități, de fapt, se realizează integrarea și socializarea tuturor membrilor societății.

MONEDE-ETALON ȘI MONEDE REALE DIN SECOLELE XIV-XV ÎN REGIUNILE CARPATO-NISTRENE

*Viorel M. BUTNARIU,
dr., cerc. șt. principal gr. I,
Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”, Iași*

Moneda-etalon este considerată o monedă de calcul (*scripturală* sau *de cont*) căreia, în același sistem monetar, îi corespunde o monedă reală; reciproc, cotația celei din urmă este fixată permanent după moneda de calcul. În cazul interacțiunii a două sau mai multe sisteme monetare cu acțiune cauzală reciprocă, fiecare având o circulație de monede cu valoare proprie deplină, monedele-etalon participă la stabilirea parităților, adică a raporturilor valorice dintre unitățile monetare aflate simultan pe piață.

Pentru secolele XIV-XV, descoperirile monetare din regiunile carpato-nistrene lasă un câmp larg investigației istorice pentru precizări și interpretări noi. Pe de o parte, demersul nostru pornește de la o analiză cantitativă, importantă pentru studiul economiei locale, asupra unui eșantion de peste 5000 de piese care, provenite din 65 de tezaure și numeroase descoperiri izolate, oferă informații substanțiale despre o masă monetară alcătuită majoritatea din importuri în corelație cu emisiuni locale; pe de altă parte, trebuie să acceptăm că datele de care dispunem sunt rezultatul hazardului, dar și al cercetărilor efectuate sistematic în unele zone care au fost în obiectivul arheologilor în mod predilect sau mai puțin, dar și al manierei de valorificare a rezultatelor. În mod cert, ele reprezintă o parte din masa monetară ce a circulat pe piața Țării Moldovei.

În analiza noastră, am alcătuit un repertoriu al descoperirilor din spațiul carpato-nistean corespunzătoare epocii grosului de argint și a florinului de aur. Catalogarea informațiilor ordonate și editate deja pe suveranități laice și ecleziastice, potrivit dreptului regalian din epocă, apoi examinarea comparată a descoperirilor după compoziția și structura fiecăruia, ne-au condus la formularea de observații noi și utile demersului istoric. Ne exprimăm convingerea că tabloul producției monetare este mai bine evidențiat și prin remarcarea evoluției „spațiilor monetare” înconjurătoare care, adjudecându-și priorități și avantaje, au provocat mutații economice, politice și demografice ireversibile în regiune.

În continuare, sunt trecute în revistă regiunile în care unele „spații monetare” au ocupat un loc de prim ordin din punct de vedere politic, militar și economic.

I. Zona nord-vest pontică cu litoralul pontic în care „Pax mongolica” a constituit fundalul indispensabil al dezvoltării comerțului într-un spațiu rămas unic prin dimensiune, controlat de Hoarda de Aur, la care se adaugă centrul comercial Caffa și portul dunărean Licostomo menționate de genovezi, cărora le-au aparținut în alternanță cu mongolii și, respectiv, bizantinii.

II. Arhipelag, spațiu care furnizează doar câteva menede de aur emise de Chios și Veneția.

III. Europa Centrală este evidențiată printr-o producție monetară de excepție, alcătuită din groși de Praga care pătrund la est de Carpați prin regiunea Ruteniei (Rusia Roșie), de unde au antrenat în circulație nominaluri mărunte emise aici pe rând sub administrație polonă și ungurească.

IV. Segmentul Dunărea de Jos, de la Cazane la vărsarea în mare, este pus în evidență de câteva emisiuni ale Țării Românești, cnezatul sârb și Țaratul de Vidin care apar sporadic în aceste regiuni.

V. Imperiul Otoman furnizează de timpuriu monede care au continuat să fie folosite până după anul 1500. Sunt prezente din vremea lui Murad II și devin frecvente aici după 1481.

VI. Țara Moldovei înregistrează o producție monetară extrem de variată și răspândită neuniform. În principal, descoperirile provin din aria de formare a statului moldovenesc, dar sunt identificate și în regiunea Ruteniei, cu o extensie spre est. Surprinzător, deși destinate în special schimbului intern, sunt atestate rar și relativ târziu în regiunile sudice.

PANDANTIVUL DINTR-UN MOLAR UMAN DIN COMPONENTA DEPOZITULUI DE LA CĂRBUNA

*Sergiu BODEAN,
drd., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava,
muzeograf, cerc. șt., Secția Etnografie, MNEIN,*

*Alexandru POSTOLACHI,
dr., conf. univ., USMF „N. Testemițanu”*

Depozitul de la Cărbuna a fost semnalat întâmplător în toamna anului 1961. Descoperirea se datorează unor elevi din localitate dintre care în literatura de specialitate a fost menționat doar V. Gorețchi. Locul semnalării a fost prospectat în același an de către Gh. Sergheev și V. Marchevici. Cercetări arheologice în situl de la Cărbuna prin două secțiuni au fost efectuate în vara anului 1962 de către T. Passek și E. Černyš. După finisarea acestora, în aceeași vară, Gh. Sergheev a reluat săpăturile degajând o suprafață mai mare. În cadrul secțiunii cercetate au fost identificate câteva complexe arheologice din care provin diverse artefacte expuse actualmente în expoziția permanentă a MNEIN. Investigațiile arheologice realizate recent în așezările Cărbuna I, Cărbuna II și Cărbuna-Negrub, au contribuit la precizarea specificului și cronologiei absolute a comunităților eneolitice de la sfârșitul fazei Precucuteni III – debutul fazei Cucuteni A din bazinul r. Botna.

Din momentul descoperirii, depozitul de la Cărbuna a suscit constant atenția specialiștilor interesați de epoca eneolitică. O atenție deosebită a fost acordată pieselor de aramă, studiate prin intermediul metalografiei și spectrografiei. Deși a fost valorificat de câteva ori, prin publicații de limbă rusă și germană,

o piesă cu caracter de unicat a fost examinată doar sumar. Ne referim aici la pandantivul dintr-un molar uman. Recent, prin metode de cercetare non-invazive (odotonscopie, odontometrie, radioviziografie, microscopie), au fost scoase în evidență diferite caracteristici ale acestei piese. S-a stabilit că este vorba despre al doilea molar permanent mandibular al unui adult. Smalțul poartă urme vizibile de abraziune pronunțată funcțională. Molarul a fost extras, probabil, post-mortem. Suprafața pandantivului are urme verzui rezultate în urma contactului cu oxizii de cupru. Perforația a fost realizată din două părți. Pe interiorul ei, se observă urme circulare rezultate în urma sfredelirii, după toate probabilitățile, cu o unealtă de silex. O tentativă de perforare se atestă și la rădăcina molarului. Raritatea acestor piese în siturile eneolitice din Europa denotă caracterul lor semantic aparte. Conform opiniilor enunțate în literatura de specialitate, bazate inclusiv și pe observații etnografice, dinții umani extrași posedau diferite proprietăți menite să influențeze pozitiv sau negativ o anumită persoană, să concentreze forța magică a deținătorului. De asemenea, ei deseori sunt puși în legătură cu cultul fertilității sau cu credințele legate de lumea de apoi. Prezența pandantivului dintr-un molar uman, în asocieri cu alte piese cu semnificație cultică din componența depozitului, în opinia noastră, nu este deloc întâmplătoare.

COLECȚIA DE PODOABE DIN VREMURILE CELE MAI TIMPURII ALE MNEIN

*Tamara MACOVEI,
dr., cerc. șt. coord., Secția Etnografie, MNEIN*

Geneza neamului nostru s-a produs prin migrația lentă a unor comunități din spațiul Peninsulei Balcanice purtătoare de culturi, care a adus în spațiul nostru cuceriri capitale de ordin economic. Ca dovadă sunt mulți factori care demonstrează activitatea economică a populației din acele timpuri, locuințele de tip bordeie și semibordeie, locuințe de suprafață, realizate din piatră de râu, descoperirea semințelor carbonizate ce ne indică cultivarea mai multor specii de cereale, plastica antropomorfă și cea zoomorfă care ne dezvăluie un sistem de credințe bipolare. Exemplu: Zeița Mamă reprezentând principiul feminin și Taurul – principiul masculin. Vase asimetrice, străchini și cupe sferice, altărașe cu piciorușe lucrate din lut, microlite din silex și obsidian, multiple amulete, brățări, mărgele, inele, inele de tâmplă, de picior etc. Pe lângă toate acestea atât de bogate în conținutul ideatic, semnificația lor a rămas la nivelul conceptual cu totul deosebit. Ele au oferit spațiu larg de redare, de interpretare, datorită modului lor de alcătuire a ritualurilor care le-au susținut.

Preocuparea față de propria mortalitate a oamenilor primitivi a dus la nașterea credinței într-o putere superioară. Dovada credinței într-o viață de apoi se găsește în numeroase artefacte printre care: picturi rupestre în desene cu reprezentarea unor ființe jumătate om, jumătate animal, vase de ritual pictate. Posibil, șamanii care binecuvântau vânătoarea și activitatea oamenilor îmbrăcându-se în piei de animal, și în podoabele magice și pro-

tectoare sau ajutătoare, se centrau pe imaginea semnelor și a zeităților reprezentate pe aceste obiecte.

În patrimoniul MNEIN se găsesc așa tip de piese, care alcătuiesc colecția precucuteniană de la Cărbuna, ea este singura nu numai în arealul culturii Precucuteni-Tripolie A, ci și în întreaga arie a civilizațiilor eneolitice timpurii din Europa. Colecția are 853 de obiecte, 444 de bronz, 26 din piatră și marmură, 253 scoici marine și două vase de lut, în care s-au găsit obiectele. Cele mai importante obiecte sunt cele de cupru care sunt niște artefacte din metalul spațiului carpato-nistrean, figuri antropomorfe și bijuterii. Menirea acestor artefacte nici până azi n-a fost descifrată, tot așa ca și multe semne, motive de pe țeșăturile noastre, costume, ciopliturile în lemn și piatră.

În anul 1954, muzeului i s-au adus de către Arhip Celpan, locuitor al satul Mateuți, raionul Rezina, câteva piese de podoabă, șapte la număr, care a devenit un tezaur important pentru cultura și știința noastră. A fost numit tezaurul de la Mateuți. În patrimoniul muzeului au intrat: două verigi din argint, o verigă din aur, trei brățări din argint și colierul tot din argint.

Aceste tezaure de piese de podoabă au fost cercetate de mai mulți savanți arheologi, documentate, măsurate, fotografiate, desenate, publicate și puțin interpretate, însă menirea lor cu adevărat poate să ne aducă dezvăluiri deosebite, faptul că sunt din material local, că s-au purtat în acest areal, că sunt din metal prețios ne vorbește de o civilizație bine formată și dezvoltată.

Pentru a ne edifica palierul propriu în columna culturilor și civilizațiilor neamului românesc, printr-un efort comun, să cunoaștem valorile materiale și spirituale care ne aparțin.

PREMISELE ISTORICE ȘI CULTURALE DE CONSTITUIRE A COLECȚIEI DE CERAMICĂ A MUZEULUI ZEMSTVEI

*Valentina ONOFRIESCU,
șefă Secție Expoziții și Proiecte Culturale, MNEIN*

Articolul este consacrat originilor conceptuale de prezentare și interpretare care stau la baza constituirii unei colecții muzeale. Începutul muzeologiei a fost determinat în primul rând de activitatea de colecționare a vestigiilor istorice și bunurilor materiale, care, în prima jumătate a sec. XIX, în Basarabia a generat în crearea de colecții particulare și apariția primelor muzee mici. În al doilea rând, a fost posibilă organizarea diferitor Expoziții Industriale și Agricole desfășurate în Europa, Rusia și Chișinău. Pentru început, formarea colecției la compartimentul „Industrie casnică și meșteșuguri” a constituit elementul de bază pe care s-a fundamentat întreaga activitate a Muzeului Zemstvei. La baza colecției de ceramică au stat centrele de olărit din satele Cinișeuți, jud. Orhei și Iurcenii, jud. Chișinău, în care se confecționau vase de ceramică neagră și roșie tradițională, de factură utilitară. Ceramica e considerată unul din cele mai complexe fenomene culturale. Cititorii vor găsi informații privind aria de proveniență a primelor piese care au intrat în patrimoniul muzeului, criteriile de colectare și de scriere a lor, reușind să dea o dimensiune științifică instituției. Constituirea colecției a fost posibilă datorită rezultatului unei colaborări în susținerea din partea Upravei Zemstvei Guberniale cu Muzeul Zemstvei. La formarea colecției de ceramică a Muzeului Zemstvei au stat obiectele provenite din donații, care au jucat un rol decisiv în completarea patrimoniului muzeului până în anul 1918.

Studiind această temă, am realizat o incursiune în cultura materială, în elementele de structură socială ce au marcat Basarabia în această perioadă istorică.

IMAGINARUL FEMININ REPREZENTAT ÎN SCOARȚELE BASARABENE DIN SEC. AL XIX-LEA – ÎNCEPUTUL SEC. XX

*Corina REZNEAC,
drd., Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”,
specialist etnograf, Centrul Național de Conservare
și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial*

Articolul conține o interpretare proprie a etnografului privind cele mai valoroase țesături de lână – scoarțele – ca o sursă de studiere a psihologiei femeilor. Tezaurul de culori și simboluri denotă o lume interioară bogată a creatoarelor de covoare/scoarțe. Țesăturile au creat până la mijl. sec. al XIX-lea în spiritul unei viziuni tradiționale asupra vieții și omului, femeile incluzându-le în ceremonialuri și ritualuri. Inovațiile în vopsirea lânii, în compoziția ornamentală, ce au pătruns la mijl. sec. al XIX-lea, au contribuit la schimbări radicale în arta scoarțelor și, respectiv, imaginarul femeilor reprezentat în scoarțe. Aceste modificări sunt analizate din perspectiva psihologiei femeilor, care au preferat să imite desene create de artiștii europeni, „receptând” naturalismul în arta decorativă, însă aceste modificări pot sugera că femeile au devenit mult mai deschise la tendințele de modernizare a societății și într-un fel mai conștiente de sine.

Femeia din zona rurală, conform tradiției, era responsabilă de țesutul textilelor pentru a-și asigura zestre și îmbrăca casa. Unele femei țesătoare au excelat în acest meșteșug. Femeile din înaltele categorii sociale, la fel, își pregăteau textile de interior și altele pentru zestre, alegând motive pe placul lor, angajând țesătoare cu care colaborau în acest sens. Analiza scoarțelor din perspectiva mentalității și condițiilor secolului al XIX-lea – înc. secolului XX permite o abordare multidisciplinară a acestor obiecte. Recent, etnologii afirmă convingător că scoarțele sunt opera femeilor, creatoare anonime din diferite grupuri sociale.

AMBIVALENȚA UNELTELOR AGRICOLE ÎN LEGENDELE POPULARE ROMÂNEȘTI

Andrei PROHIN,
dr., secretar științific, MNEIN

Examinând legende etiologice românești, după *Tipologia folcloristei* Tony Brill (București), vom identifica un grup de narațiuni consacrate originii uneltelor de muncă. Majoritatea covârșitoare se referă la mijloacele tehnice utilizate în agricultură: plugul, secera, moara și căruța. Uneltele respective sunt prezentate frecvent drept invenții ale dracului, care au fost ulterior desăvârșite și luate în stăpânire de Dumnezeu. În puține cazuri, Dumnezeu apare drept creator exclusiv al uneltelor. Vom analiza aceste legende și interpretările lor istoriografice, pentru a descifra conotațiile muncilor agrare în imaginarul tradițional românesc. Am ales pentru studiu texte folclorice culese de B.P. Hasdeu, E. Niculiță-Voronca, T. Pamfile ș.a., la sfârșitul sec. XIX – primele decenii ale sec. XX, când mai dăinuiau multe reprezentări caracteristice mentalității pre-moderne.

În viziunea lui Mircea Eliade, miturile dualiste, în care Dumnezeu și necuratul participă la crearea universului, urmăresc a explica „nedesăvârșirea Lumii” și „existența Răului”. Ideea respectivă e confirmată de legende populare în care efectele dăunătoare sau supărătoare ale uneltelor de muncă sunt atribuite intervenției celui rău: plugul brăzdează și provoacă durere pământului, căruța scârțâie, moara hodorogește, acul împunge. Unul dintre laitmotivele textelor folclorice este întrecerea dintre Dumnezeu și spiritul malefic, pentru dreptul de a stăpâni o anumită unealtă. În final, Dumnezeu învinge și oferă unealta

oamenilor, să le fie de ajutor. Uneltele apar drept rezultatul unei „cuceriri” de la cel rău și plasare sub autoritatea divină, pentru a putea fi utilizate de oameni. Îndepărtarea autorității celui rău este marcată prin semnul crucii: pentru a avea roadă, plugarul trebuie să se roage și să-și facă semnul crucii înainte de arat; dracul nu se apropie de căruță pentru că are o cruce la poțap.

Petru Caraman observa că, în folclorul românesc, inventivitatea tehnică este asociată maleficului. O sugerează mai multe expresii populare („a dracului mașină!”, „dracu-i mare meșter!” etc.), alături de legendele etiologice și unele credințe eshatologice. În societatea tradițională, progresul tehnic era privit cu o anumită rezervă. Unul dintre semnele apropierei sfârșitului lumii se considera apariția a „câte un lucru nou, pe care ei nu l-au văzut și priceput”, „mașinării spre a face minuni”, „născociri”. În lumea viitoare, după dispariția neamului omenesc, vor trăi *blajinii*, care sunt „mai proști”, „puținței la minte”, dar au multă credință și o viață curată.

Caracterul ambivalent (benefic-malefic) al uneltelor de muncă, în legendele populare, denotă o reflecție profundă asupra proprietăților mijloacelor tehnice utilizate de om. Dualismul reflectă caracterul contradictoriu al muncii agricultorului. În gândirea populară, ea este percepută drept o îndatorire de la Dumnezeu, o sursă de existență, dar și o activitate istovitoare, consecință a păcatului primordial.

ȘTIINȚELE NATURII

ALLIACEAE (LILIOPSIDA) ÎN REZERVAȚIA PEISAGISTICĂ „CĂRBUNA”

Ștefan BELOUS,
Grădina Botanică Națională (Institut)
„Alexandru Ciubotaru”

Scopul: Articolul conține rezultatele studiului familiei Alliaceae, și a speciilor rare *Allium fuscum* Waldst. et Kit. și *Nectaroscordum bulgaricum* (Janka) Prodan. Au fost cercetate populațiile speciilor în studiu, identificate în rezervație.

Materiale și metode: Prezentul studiu este bazat pe cercetarea floristică a familiei Alliaceae din teren, analiza literaturii și a herbarelor. În cadrul investigațiilor, ca material de studiu au servit speciile de Alliaceae, colectate de pe întreg teritoriul Rezervației și păstrate în Herbarul Grădinii Botanice Naționale (Institut) „Alexandru Ciubotaru”.

Rezultate: În cadrul prelucrării familiei Alliaceae pentru teritoriul în studiu, a fost examinat în totalitate materialul herborizat și analizate lucrările științifice publicate referitoare la familia dată, stabilindu-se componența taxonomică a familiei care include 6 specii.

Concluzii: Ca rezultat al cercetărilor efectuate, a fost stabilită componența taxonomică a familiei Alliaceae în flora rezervației, care include 6 specii: *Allium paniculatum* L. *Allium ursinum* L., *Allium waldsteinii* G. Don fil., *Allium fuscum* Waldst. Et. Kit., *Allium rotundum* L., *Nectaroscordum bulgaricum* Janka. Din analiza datelor corologice obținute, rezultă că *Allium fuscum* Waldst. Et. Kit. și *Nectaroscordum bulgaricum* (Janka.) Prodan sunt specii rare, amenințate pentru teritoriul cercetat, ultima fiind inclusă în Cartea Roșie a Republicii Moldova (ed. a 2-a, a 3-a).

RAPORTURILE SOL-PLANTĂ ÎN SALVGARDAREA ECOSISTEMELOR SILVICE. II

Tamara COJUHARI,
dr., cerc. șt., cerc. șt. superior,
Secția Științele Naturii, MNEIN,

Galina ȘABANOVA,
dr., conf. univ., cerc. șt. coord.,
Grădina Botanică (Institut) „Al. Ciubotaru”,

Tatiana VRABIE,
dr., conf. univ., Universitatea Tehnică a Moldovei

Lucrarea dată propune o sinteză a rezultatelor de teren a Densității aparente (DA) a solului în trei tipuri de pădure din Rezervația „Codrii” în raport cu flora păturii erbacee. Cercetările s-au realizat în perioada de primăvară în microparcelele pădurilor de *stejar cu carpen pe sol cenușiu tipic lutos pe lut argila, de gorun cu tei și frasin pe sol brun lutos pe lut adânc hleizat, de fag cu gorun pe sol brun luto-nisipos pe lut-nisip.*

Multiplele cercetări ale ecosistemelor forestiere au stabilit că unul din factorii determinatori în asigurarea proceselor de auto-dezvoltare, echilibru, regenerare a acestora, este solul, ca factor și fenomen, și nu în ultimul rând ca expresie determinatoare a stării fitocenotice, zoocenotice, etc. Una din cele mai principale proprietăți fizice ale solului, cu ajutorul căreia putem caracteriza procesul de pedogeneză, este densitatea aparentă (DA), variația căreia caracterizează mult mai obiectiv unele trăsături ale solului, precum și caracterul păturii ierbacee și repartiției ei pe teren. La rândul lor, speciile ierboase pot stabili oportun schimbările ce au loc sub influența acestor factori.

Analiza informațional-logistică a relațiilor liniare a indicilor specifici și numerici în raport cu DA, U au demonstrat o relație directă a acestora ($r = 0,89-0,977$). Marcăm specificul fluctuațiilor specifice și numerice a vegetației în perioada de primăvară de a condiționa, în cea mai mare măsură, vegetația estivală și autumnală. Deci plantele vernale în fitocenoze pot da indicații veridice în stabilirea proceselor fiziologice privind întreaga perioadă de vegetație. Reeșind din analiza materialelor studiate, pe parcursul mai multor ani, am recurs la principiul unei repartizări a plantelor în grupe ce cuprind mai detaliat valorile DA. S-au constatat raporturile plantelor din pătura ierbacee, întâlnite în perioada indicată, la devierile valorilor indicelui de DA pentru fiecare tip de pădure, în straturile 0-30 cm. În această lucrare, prilejuim atribuirea unor aspecte indicatoare a plantelor, valori relative.

Pentru *pădurea de stejar cu carpen* (A), am stabilit 3 grupe de plante ce vegetau în microparcele cu amplitudă mai largă și mai îngustă, în funcție de perioada de vegetație. Menționăm că specia *Aegopodium podagraria* L., în condiții de tasare a solului, și-a redus numărul de plante de la 33 la 5 ex., *Polygonatum latifolium* (Jacq.) Desf s-a extins în sol mai compact de la 9 ex. la 173 ex., pe când *Carex brevicolis* DC. și-a redus numărul de plante de la 72 ex. la 5 ex. pe sol mult mai afânat. *Ficaria verna* vegetează aici unitar (1-3 ex.) și exprimă indicații staționale (pe tip de pădure).

Pentru *pădurea de gorun cu tei și frasin* semnificată cu o diversitate a speciilor ierboase mai mare ca cea precedentă, specii aflate pe sectoare cu valori foarte mici și majore ale DA la 0-30 cm, am diferențiat 6 grupe de plante. Menționăm speciile întâlnite pe sol cu valori ale DA mici de la suprafață: *Polygonatum latifolium* (Jacq.) Desf. - DA 0,73-0,82 g/cm³, *Scilla bifolia* L. în limite de 0,73-0,76 g/cm³, *Veronica hederifolia* L. și *Carex brevicolis* DC în

limite de 0,73-0,94 g/cm³, *Melica uniflora* Redz. cu DA 0,83-0,94 g/cm³, ultimele 2 evidente ca specie amelioratoare. *Glechoma hirsuta* Wildst. et Kit. s-a menționat cu valori medii ale DA de la suprafață, în limite mai largi și înguste pentru straturile 0-30 cm (0,94-1,4 și 1,2-1,37 g/cm³).

Solul pădurii de *fag cu gorun* din microparcelele analizate a indicat valori ale DA medii și mari de la suprafață. Varietatea DA pe orizontală (8 mp.) și la 30 cm a permis diferențierea a 5 grupe de plante, în limite mai largi și mai înguste ale DA: *Aegopodium podagraria* L. cu abundență numerică în creștere spre luna mai, vegeta pe sol cu DA 1,09-1,28 g/cm³ de la suprafață; *Dentaria bulbifera* L. - valori ale DA în limite 1,03-1,19 g/cm³ și *Corydalis solida* (L.) Clarv. pe sol cu valori ale DA 1,09-1,19 g/cm³ la 0-10 cm, ultima la 30 nu depășește 1,44 g/cm³; *Polygonatum latifolium* (Jacq.) Desf. găsită pe microparcele cu DA în limitele 1,19-1,3g/cm³ la 10 cm; *Mercurialis perennis* L. vegeta în număr destul de redus 3 (mai) – 10 exemplare (martie-aprilie) cu valori ale DA 1,09-1,28 g/cm³ în straturile de la suprafață.

METODE ȘI TEHNICI DE PREPARARE A MONOLIȚILOR DE SOL

Stela CURCUBĂȚ,
dr., cerc. șt. superior,

Sergiu PANĂ,
dr., șef Secție Științele Naturii,

Irina BADIUC,
șefă Secție Patrimoniu, Evidență și Completare, MNEIN

Învelișul pedologic reprezintă „un muzeu al solurilor” în natură, însumând toate tipurile și subtipurile de sol pe care le deține. Însă puțini sunt familiarizați cu tehnicile și metodele de preparare a unui monolit de sol. Însuși monolitul reprezintă un *decupaj vertical al unui volum paralelipipedic de sol în stare nederajată, care permite observarea succesiunii de orizonturi pedogenetice pe întregul profil, în mărime naturală, introdus în cutii speciale sau lipit pe suport special*.

Colectarea profilelor de sol e o activitate destul de minuțioasă și necesită foarte multă atenție. La extragerea unui profil de sol, pentru început, pedologul trebuie să delimiteze cu maximă precizie suprafața studiată. Ulterior, se sapă la o adâncime de aproximativ doi metri, pentru a se vedea exact orizonturile de sol. Apoi, cu ajutorul unei cutii speciale, din lemn sau metal, se decupează exact suprafața dorită, fără să se deranjeze mostra de sol din interiorul cutiei, solul rămânând intact, fără deteriorarea structurii și morfologiei. Ulterior, mostra se desprinde din profilul solului, se pune în cutie și se transportă în laborator, unde urmează o serie de lucrări succesive și de durată în timp, în rezultat obținându-se monolitul de sol preparat, identic cu cel din natură.

În Republica Moldova, sunt cunoscute metodele și tehnicile de preparare a monoliților de sol, elaborate de pedologii Nicolae Dimo, Nina Dmitrev și Andrei Ursu.

PLOȘNIȚELE „TIGRI” ÎN FAUNA HETEROPTERELOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Valeriu DERJANSCHI,

dr. hab., cerc. șt. coord.,

Secția Științele Naturii, MNEIN, Institutul de Zoologie

Pare bizar ca, în lumea insectelor, să apară denumirea „tigrul”. Etimologia denumirii atribuită pentru ploșnițe nu am stabilit-o, dar, potrivit unei păreri, cauza e în daunele mari care le provoacă plantelor-gazdă.

Tigrul părului *Stephanitis pyri* (Fabritius, 1775) a fost semnalat pe teritoriul republicii în 1966, ca dăunător periculos al mărului și părului, la fel și la speciile silvicole – teiul și arțarul. Această specie deja era cunoscută în Europa din regiunea Mediteraneană, fiind considerată ca element autohton. Posibil, datorită acestui fapt (și având relații în lanțurile trofice bine stabilite), efectivul tigrului părului, până în prezent, este la un nivel inofensiv pentru plantele-gazdă.

Tigrul platanului *Corythucha ciliata* Say, 1832 a fost descrisă din America de Nord, unde ea se dezvoltă în principal pe platanul oriental (*Platanus orientalis* L.), dar a fost semnalată și pe alte plante: nuc, frasin, etc. Expansiunea sa europeană a început în 1964 din nordul Italiei, apoi a apărut în Iugoslavia (1970), Franța (1974), Ungaria (1976), Spania (1980), Cehia (1997), Rusia (2001), Germania (2002) și alte țări. În Republica Moldova, tigrul platanului a fost depistat în 2005 pe platani din parcurile or. Chișinău și Tiraspol.

Tigrul stejarului *Corythucha arcuata* (Say, 1832) din familia Tingidae (Hemiptera: Heteroptera). Specie de proveniență

nord-americană (sudul Canadei și SUA), pentru prima dată, a apărut în Europa în anul 2000, la nord de or. Milano (Italia). În scurt timp, dăunătorul s-a răspândit în sudul și sud-estul Europei – Turcia (2003), Elveția (2004), Bulgaria, Croația și Serbia (2012), Ungaria (2013), Rusia (2015), România și Slovenia (2016), Franța, Bosnia și Herțegovina (2017). În Republica Moldova, pentru prima dată, colonii mari ale tigrului stejarului *Corythucha arcuata* Say au fost semnalate pe stejar pufos *Quercus pubescens* Wild., în rezervația naturală silvică „Pădurea Flămândă” (suprafața totală 59 ha), comuna Pelinei, raionul Cahul, la sfârșit de vară 2018. În prezent, tigrul stejarului a fost semnalat pe întreg teritoriul republicii.

Ploșnițele „tigri” sunt specii dăunătoare importante pentru economia națională care, prin sugerea sevei, provoacă afecțiuni grave speciilor-gazdă – căderea prematură a frunzelor și fructelor, uscarea ramurilor și a arborilor.

**DIVERSITATEA FAUNISTICĂ A LEPIDOPTERELOR
DIN FAMILIA NYMPHALIDAE (LEPIDOPTERA:
PAPILIONOIDEA) DIN COLECȚIA ENTOMOLOGICĂ
„R. STEPANOV”**

*Cristina ȚUGULEA,
dr., cerc. șt. superior,*

*Valeriu DERJANSCHI,
dr. hab., cerc. șt. coord.,
Secția Științele Naturii, MNEIN, Institutul de Zoologie.*

Lucrarea prezintă analiza fluturilor din familia Nymphalidae (Lepidoptera: Papilionoidea), conservați în colecția entomologică „R. Stepanov”, care se află în posesia Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală al Republicii Moldova. Această colecție are o valoare istorică și științifică incontestabilă, fiind una din primele de felul ei în Republica Moldova, specimenii stocați în fondul acesteia fiind colectați pe parcursul anilor 1900-1980. Depozitate în patru cutii entomologice, cele 114 exemplare de fluturi aparțin unui număr de 36 specii incluse în 22 genuri și 4 subfamilii. Din punct de vedere numeric, cel mai bine reprezentate sunt subfamiliile Nymphalinae și Satyrinae, care însumează 37 și respectiv 36 exemplare din 114, ceea ce constituie câte 32%, fiind urmată de subfamilia Apaturinae cu 24 de exemplare (21%) și Heliconiinae cu 17 de exemplare (15%). În ceea ce privește distribuția speciilor în subfamilii, mai numeroase sunt subfamiliile Satyrinae, Apaturinae și Nymphalidae care înregistrează 13, 10 și respectiv 8 specii. Subfamilia Heliconiinae include doar cinci specii. Rezultatele studiului contribuie la o mai bună înțelegere a diversității faunistice și distribuției fluturilor diurni din familia Nymphalidae pe teritoriul Republicii Moldova.

FORMAȚIUNILE EDIACARANE (VENDIANE) DIN NORDUL REPUBLICII MOLDOVA

*Ion FRANCOVSCHI,
dr., Institutul de Geologie și Seismologie,*

*Valerian CIOBOTARU,
dr., conf. univ., cerc. șt.,*

*Andrei DIDUH,
magistru, cerc. șt., Secția Științele Naturii, MNEIN*

Statutul Ediacaranului ca o perioadă geologică oficială a fost ratificat în 2004 de către Uniunea Internațională a Științelor Geologice (IUGS). Deși perioada poartă numele Dealurilor Ediacara unde, în anul 1949, Sprigg a descoperit pentru prima dată urme de meduze ediacarane, secțiunea stratotip este localizată în stratele de lângă pâraul Enorama din Flinders Range, Australia de Sud. Conform datărilor radiometrice, Ediacaranul a început aproximativ 635 Ma în urmă, odată cu terminarea perioadei Cryogeniane, ce coincide cu sfârșitul glaciației globale Marinoane și se termină aproximativ 541 Ma în urmă, perioadă care coincide cu începutul Cambrianului, încheind astfel Neoproterozoicul.

În același timp, conform Codexului Stratigrafic din Rusia, ratificat în 2019, Neoproterozoicul este divizat în două perioade: Riphean superior și Vendian. Acestea au intrat în practica geologică de pe teritoriul fostelor republici sovietice și sunt utilizate și în prezent în țările apărute după destrămarea URSS.

Stratele de vârstă ediacarană, aflate în deschidere naturală în zona de nord a Republicii Moldova, sau deschise în forajele săpate în regiunea centrală a bazinului r. Nistru, prezintă un frag-

ment de sud-est al Vendianului Podolian și, într-un mod firesc, fără supoziții și construcții suplimentare, schema stratigrafică a geologilor ucraineni poate fi aplicată și în condițiile bazinului r. Nistru.

În urma cercetărilor paleontologice detaliate, în rocile terigene ale ediacaranului din nordul Republicii Moldova (Naslavcea, Mereșeuca, Otaci), au fost descoperite resturi ale organismelor multiceulare lipsite de schelet, resturi de microfloră specifică – vendotenide, și câteva specii de microfitofosilii.

Problema importanței rocilor neoproterozoice ale cuverturii sedimentare din Platforma Moldovenească, la moment, rămâne a fi indefinită din punct economic. În același timp, cercetările efectuate în ultimii ani au stabilit mai multe premise în vederea perspectivei de a descoperi în formațiunile ediacarane din nordul republicii anumite zăcămintele minerale utile. Conținutul bogat în materie organică, în nivele stratigrafice separate, reprezentată de alge, gradul slab de schimbări epigenetice, grosimea relativ mare a pachetelor de strate și formarea acestora în condiții suboxice-anoxice, nu exclude posibilitatea ca aceste roci să fie sursă generatoare de hidrocarburi. Îmbogățirea unor nivele stratigrafice în pământuri rare (membrii Lomozov, Olcedaev, Kalius) ar prezenta un prim pas pentru realizarea în viitor a unor lucrări de prospecțiune la scară mare de către companii miniere specializate, pentru ca respectivele elemente să fie utilizate în tehnologiile moderne.

Nu în ultimul rând, existența aflorimentelor neoproterozoice, accesibile și bine conservate în bazinul râului Nistru, ar prezenta condiții necesare pentru crearea unui geoparc pe teritoriul Republicii Moldova.

CUPRINS

PROGRAM	3
ETNOGRAFIE ȘI MUZEOLOGIE	
Manole BRIHUNET – <i>Biserica de lemn Sf. Mai Mari Voievozi din satul Hirîșeni, raionul Telenеști. Între legende și documente istorice</i>	7
Varvara BUZILĂ – <i>Șuierătoare/țuruiece de lut: cândva jucării pentru copii, acum suvenire</i>	9
Elena ȘIȘCANU – <i>Simbol și semnificație a dansului hora în țeșăturile tradiționale</i>	12
Nicolae DUDNICENCO – <i>Salcâmul și lumea obiectelor create din lemnul lui</i>	14
Adrian DOLGHI – <i>Unele considerații cu privire la cercetările etnografice din anii 1948-1949 în RSS Moldovenească</i>	15
Elena REȘETNIC – <i>Vestimentația – mod de exprimare a individualității într-o societate uniformizată: Moldova sovietică</i>	16
Irina BADIUC, Irina COSNICEAN – <i>Patrimoniul cultural imaterial – cartea de vizită a unui popor în condiții de război</i>	18
Dorin LOZOVANU – <i>Cercetarea comunităților etnice: între documentare și realitățile din teren</i>	20
Petru VICOL – <i>Schița de proiect privind restaurarea și reabilitarea imobilului fostei Adunări a Zemstvei Guberniale din Basarabia</i>	22
Elena COJOCARI – <i>Adaptarea și accesibilizarea muzeelor drept factori de coeziune socială</i>	24

Viorel M. BUTNARIU – <i>Monede-etalon și monede reale din secolele XIV-XV în regiunile carpato-nistrene</i>	25
Sergiu BODEAN, Alexandru POSTOLACHI – <i>Pandativul dintr-un molar uman din componența depozitului de la Cărbuna</i>	28
Tamara MACOVEI – <i>Colecția de podoabe din vremurile cele mai timpurii ale MNEIN</i>	30
Valentina ONOFRIESCU – <i>Premisele istorice și culturale de constituire a colecției de ceramică a Muzeului Zemstvei</i>	32
Corina REZNEAC – <i>Imaginarul feminin reprezentat în scoarțele basarabene din secolul al XIX-lea – începutul secolului XX</i>	33
Andrei PROHIN – <i>Ambivalența uneltelor agricole în legendele populare românești</i>	34
ȘTIINȚELE NATURII	
Ștefan BELOUS – <i>Alliaceae (Liliopsida) în Rezervația Peisagistică „Cărbuna”</i>	36
Tamara COJUHARI, Galina ȘABANOVA, Tatiana VRABIE – <i>Raporturile sol-plantă în salvagardarea ecosistemelor silvice. II</i>	38
Stela CURCUBĂȚ, Sergiu PANĂ, Irina BADIUC – <i>Metode și tehnici de preparare a monoliților de sol</i>	41
Valeriu DERJANSCHI – <i>Ploșnițele „Tigri” în fauna heteropterelor din Republica Moldova</i>	42
Cristina ȚUGULEA, Valeriu DERJANSCHI – <i>Diversitatea faunistică a Lepidopterelor din Familia Nymphalidae (Lepidoptera: Papilionoidea) din colecția entomologică „R. Stepanov”</i>	44
Ion FRANCOVSCHI, Valerian CIOBOTARU, Andrei DIDUH – <i>Formațiunile ediacarane (Vendiane) din nordul Republicii Moldova</i>	45